

ИГРИВЕ ПЕСМЕ ИЗ ДВА ГЛАСА

Надија Реброња, *Фламенко ујџојџа*, Народна библиотека „Стефан Провенчани“, Краљево 2014

Током упознавања са другом песничком књигом Надије Реброње (1982) тумач се сусреће са извесним изненађењем, почев од самог наслова. Наиме, реч је о књизи са укупно тридесет седам песама, неразврстаних у циклусе, без пролога и епилога. И то тридесет седам песама, налик поеми, чији наслови, као и наслов књиге *Фламенко ујџојџа*, уосталом, довољно илустративно сведоче порекло песама односно место збивања читаве књиге (наслови првих песама су: „фредерик, уметник фотограф, гранади“; „хишам, фармацеут, у дворишту маурске куће“; „лорена, сликарка, на обали реке“; „беатрис, песникиња из хипи клана перофлаута“ и тако даље). Очито да је током усавршавања на Филозофском факултету у Гранади, при сусрету са другом, а старом, заносном и зачудном културом, створена књига пред нама. Тумачу се намеће утисак да је заправо књига Надије Реброње доживљена у Шпанији, а да је песникињи преостало само да запише оно што је видела, чула, осетила и досањала. За овакав став проналази се упориште и у необичном и исповедном моту књиге („ја не пишем песме / само слушам људе / и градове“). Дакле, песникиња је само преписала оно што је стварало снажне утиске у њој, што ју је померало из темеља, што ју је остављало без даха и што јој је било врло пријемчиво, блиско и заједничко, иако им није могла докучити коначну магију и потенцију (и иначе је то немогуће), што и извесне баштине својом снагом, својом филозофијом, својом једноставношћу, својом мистеријом, својом самосвојношћу, својом величином и чине свакодневно. Стога, условно можемо претпоставити да је књига *Фламенко ујџојџа* књига Гранаде и њених откуцаја живота, житеља, традиције и музике, које је песникиња препознала, дубоко у себи осетила, усвојила, преживела и тамо или овде накнадно трансформисала и са лакоћом упесмила. Претпостављам да је накнадно због смирености и стихова и песама и књига, иако су импресија емоција, као и богатство детаља који нису само то, завидни и захваћени на самом извору. Дакле, песникиња је медијум који је наведени бесцен одабрала и одобрила јој да у све те запамћене флешеве, слике, погледе, ноте, мирисе, догађаје и снове утисне и свој сензибилитет и свој доживљај њих тачније онај њен део који је близак или заједнички са разноликим сопотима стихова из једне велике воде.

На фону таквог пријема необичног и садржајног окружења песникиња Реброња временске одреднице сажима, што је и нужно у задатим условима, на пример, песникиња спаја прошлост и садашњост, и

њихове упечатљиве представнике („кад ударам ципелама о земљу / видим ... оријент на матисовим сликама / лоркин гроб у трави”), наглашавајући вечност и бескрај. Ређе уједињује и просторе, мада када то чини онда су трансфер, опет и већином, познати књижевници („моја су прошлост / толстојеви возови / шекспирове сестре / борхесови подруми”). Присутне су и поредбене слике са понетим (о)сећањима: „призивали смо кишу / у крви смиривали / балканску епику”, што истовремено бива и контраст и синергија у датом тренутку, као и дискретна индивидуализација.

Реброњина игрива, сликовита, наративна, осмишљена и надреална књига песама поседује извесне заједничкости. На пример, као једно од њених кохезионих средстава наметнуле су се кључне и доминантне речи, које повремено и ненаметљиво прерастају у фантазме и психодоминанте, а које су, опет, узајамно умрежене и уланчане.

Очекиване су, између осталих, гитара, кастањете и музика, које тамо одавно нису само то, већ и пун и прави начин живота („андалузија је љубавница фламенка / додирује је / када свирач пређе / преко жица од њене косе / она задрхти од страсти / од ритма / ципела”), магија стваралаштва, битисања, веровања, сањања и промишљања („одсвираћу те на гитари”), али и ненаслутива моћ у коју нас песникиња лако и сликовито убеђује („плешем / ципелама освајам земљу / на том месту / градим утопију // мој простор на ком плешем / припада целом свету / никада / не престаје да постоји”), одгонетајући нам тако и сам наслов књиге, али и њихов прави животни атрибут.

Осим појашњеног удруженог звука, покрета, емоција и снова, у књизи *Фламенко ујојија*, учестало се појављују и круг, вода, град, крв, огледало, снови, који поседују односно памте семантичку сложеност и вишеслојевитост. Свакако ту су и симболи удвојености („ја и моја другост / ретко се срећемо ... они који ме сретну / увек њу запазе / јер кажу да је познају / мене углавном / и не примете”), опет умрежени у већ назначену доминантну појавност Реброњине књиге стихова и чаролија (на пример, са хераклитовском водом: „кроз воду / ка мени / с оне стране будућности / израња моја другост / када изрони / разбиће мој одраз / делићи моје слике / у капима / сливаће се по њој”).

Вода, због своје митске моћи, значаја („тада сам била вода / имала сам облик свега / што у том трену загрлим”), свеprisутства и вечности, у синергији је и са музиком („рука стеже другу руку / померају се / у ритму / који магијски буди / подземне воде / и мири их / с метеорима”), појашњавајући даље шта све фламенко представља и да је у стању стварања општег мирења и својеврсне нирване („непријатељи, нема непријатеља”). У наставку нетом цитираног стиха песникиња уводи још једну њену кључну реч, равну њеној „другости”, не само због своје сеновитости, коју, иначе, поседује и вода („сем ако га не сретнеш

у огледалу // човек је човеку / огледало”), враћајући нас постојећој (не) стварности. И вода поседује моћ огледања у њој и препознавања људи око нас, као и оних потпуно непознатих („умириће се вода / огледаћемо / неку нову слику”).

У узајамном односу су и појмови круг и град. Песникиња даје предност кругу („облик времена је круг”), као промотеру опасности и тренутне друштвене и појединаче кварљивости („сви моји ђаволи / плешу у круг / у неком граду / у ком никад нисам био”), не само привремених у условима тескобе, као што је то у песми „свирачи у метроу” („круг је хоризонт / круг је омча / око врата”).

И мотив крви приноси асоцијацију краја и смрти, који покушавају да прерасту у контраст фасцинацији фламенком и свим оним што он подразумева, нуди и свакодневно оживотворује и опесмотворује.

Ипак, књига *Фламенко ујџојџа* својом композицијом слика и мотива поседује извесне посебности на плану аутентичности и иновативности. Пре свега, необичан је исказ. Иако апсолутна већина песама у наслову садржи и име неког од упознатих или примећених домаћина или пролазника, он (на пример, фредерик, хишам, лорена, беатрис, ит-сасо, паоло и маркос, мануел, мигел) би требао и да буде лирски субјект и да изнесе песму до песникињине поруке. Међутим, није увек тако, већ се актер наслова склања у off, а улогу наратора преузима песникиња. Име из наслова најчешће је најјављивач онога што ће се тек десити у песми. Заправо, већина актера из наслова песама су одабрани да би песникиња кроз и преко њих говорила и о њима и о себи. Штавише, „посматрачица се самоосматра у другим лицима. Други постају њен аутопортрет” (Д. Станојевић). У основи таквог преображаја је стваралачка сензибилност и прихватљивост одређених блиских догађаја и појава, значајних за саму песникињу и њен хабитус, што јој омогућава овај бодријарски статус да гледајући друге види себе односно да причајући о другима заправо говори о себи.

Таква ситуираност два гласа доводи до укрштања значења очекивана и новоуведена, неретко и кроз функцију метатекста односно лирског медијума. Тако изграђен лирски медијум, који у себи носи причу из два времена, условно од два наратора, евентуално из контекста, али свакако из два искуства и из два живота, и из два поднебља (не заборавимо), који се сви скупа и значењски умрежавају, уланчавају, распрскавају и усложњавају. Зато је читава књига разиграна, као и шпански фламенко, а због бројних мотива и појмова који су доврхуњени утицајем макар два наратора (видљивог и невидљивог, чујног и очекиваног, привидног и стварног, уводничара и проносиоца радње) и свега онога што они носе у себи, и што се током песме преображава у контекст, често недовољно уједначен и различит, али игрив, сликовит, оригиналан, са извесном освежавајућом лакоћом стиховања, који постају атрибут и вредност

књиге *Фламенко уџоџија*. Надам се и будућих песничких књига Надије Реброње.

Песникињин дослух са временом утицао је да и непеснички језик (на пример, компјутерски), као и разуђену непоетску грађу, ипак, вешто упесми.

Александар Б. ЛАКОВИЋ